

דבר תורה לפרשת אמור
השאיפה למושלם
אהוד זמורה

לאחר שהורתה התורה על כללי התנהגותו של כל איש מישראל, התנהגות אשר תעשה אותו ראוי להיכלל בקהל הקדושים, חוזר הכתוב בפרשת "אמור" ודן בהלכות המקדש ובראש וראשונה בהלכות הכוהנים המכהנים בקודש. פרק כ"א הפותח את הפרשה מונה את האיסורים והמגבלות החלים על הכהן הפוסלים אותו מלשמש בקודש. בתחילתו דן הכתוב בפירוט ההתנהגות האסורה על הכהן בכל הקשור בטיפול במת ובהלכות אבלות על בני משפחתו. הוא ממשיך ודן בתכונות גופניות הפוסלות אותו מלשמש בקודש.

אני רוצה להתייחס לכתוב בקטע זה מנקודת מבטי כרופא ילדים העוסק בתינוקות שזה עתה נולדו ובפגים וכאזרח במדינת ישראל בת ה - 60.

כל זוג המתכנן הריון והמצפה לתינוק שואף לתינוק שיהיה מושלם מכל הבחינות. בעבר היתה הלידה אירוע מרגש שהיה בו הרבה מן ההפתעה. שתי השאלות הנשאלות מיד לאחר הלידה הן: מה נולד? בבחינת זכר או נקבה? וכמה שקל הרך הנולד?. השאלה השלישית המתבקשת בסיטואציה זו היא האם הוא "בסדר". הכוונה כמובן האם הוא שלם בגופו והאם התאושש יפה לאחר תהליך הלידה הדרמטי.

המסתורין וההפתעה בלידת תינוק בימינו אינם עוד כפי שהיו פעם: בדיקות רבות הנעשות בזמן ההיריון מגלות את רוב סוגי המומים. על פי אמות המידה הכלל עולמיות, ישראל מחזיקה בשיא הבדיקות לגילוי מומים במהלך ההיריון. לו ניתן היה לגלות בבדיקות אם העובר ברחם עתיד להיות מהנדס מחשבים או דוקטור לרפואה, או לחילופים סלבריטי של טלביזיה או אוליגרך עתיר מיליונים, אני בטוח שההורים היו משלמים הרבה גם כדי לבצע בדיקות אלה. לא אתפלא אם ההתפתחויות העתידיות בגנטיקה, יאפשרו לנו לחזות תכונות אישיות, דפוסי התנהגות אנושית וגם תכונות אופי, יכולות אינטלקטואליות ונטיות לב.

ישראל תופסת מקום נכבד בעולם לא רק בבדיקות לזיהוי מומים בעובר אלא גם בהפסקות הריון על רקע גילוי מומים בו במהלך ההיריון. ככל שהמום מתגלה מוקדם יותר במהלך ההיריון, הסיכוי הוא שההורים ירצו לסיים את ההיריון בהפלה עקב מום קל יותר. מומים הנראים לעין, אף אם הם אינם מפריעים לתפקוד הגופני בעתיד, קשים להורים יותר ממומים נסתרים. מומים הקשורים בפיגור שכלי או בעיות בהתפתחות הם הקשים ביותר לקבלה על ידי ההורים, המשפחה והחברה.

ומה עם אלה הנולדים בכל זאת עם מומים או בעיות המתגלים רק אחרי הלידה, או כאלה המתגלים מאוחר יותר בחיים. כיצד הם מתקבלים על ידי הוריהם ובחברה הסובבת אותם? אנו עדים לכל מיני צורות של תגובה של ההורים ושל החברה: ילדים רבים נדחים על ידי הוריהם ומטופלים הרחק ממשפחתם, על ידי משפחות אומנות או במוסדות. אולם רבים אחרים מתקבלים על ידי משפחותיהם ועל ידי החברה באהבה רבה, מקבלים את העזרה להתגבר על מגבלותיהם, לפצות על יכולות שנפגעו בעזרת יכולות אחרות (עיוורים מצטיינים במוסיקה, חסרי גפיים לומדים לתפקד ולפצות על החסר בצורה כמעט מושלמת ואף מאמנים עצמם להיות ספורטאים מצטיינים). והעיקר, הם ומשפחתם והחברה הסובבת אותם מקבלים אותם אליהם באהבה למרות מגבלותיהם וחסריהם.

אנו מעודדים את ההורים והחברה לקבל את השונה על ידי שימוש במינוח המעדן את המצב. הילדים נקראים על ידנו "ילדים מיוחדים". אנו מטפחים בהם תכונות ויכולות ומשקיעים בהם, לעיתים קרובות, יותר מאשר במי שנולד ללא מום.

השאיפה לשלמות אינה רק נחלת הפרט אלא נטייה אוניברסלית אנושית והיא מתבטאת גם בחוקי הדת כפי שהם כתובים בפרשת השבוע: נציגו של העם כלפי אלוהיו, אלה המשמשים בקודש, ראוי שיהיו מושלמים במעלותיהם הגופניות הנראות לעיני כל. אולם, אין בדרישות כלפי הכוהנים כפי שהן מופיעות בפרק זה ולו דרישה אחת הנוגעת לתכונותיהם הרוחניות והמוסריות ולהתנהגותם. לו אך היה הפרק פותח ב"דבר אל אהרון ואל בניו לאמור: קדושים תהיו לי" ובכך מוסיף את קבלת תנאי פרשת "קדושים" גם על קהל הכוהנים כחלק מהדרישות למשמשים בקודש, היה המושג "מושלם" מלא וכוללני יותר.

הכהונה עוברת בירושה, בבחינת פעם כהן, תמיד כהן. חז"ל היו מודעים לבעיה זו ואמרו: "ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ". מדוע אם כן דווקא המום הגופני הוא זה אשר יגביל את הכהן מלשמש בקודש, ולא המום ההתנהגותי או המום באופי, ביושר, במוסריות? יש בגישה זו כפי שהיא מופיעה בפרשה (וכאן אני מתקומם כנגד הכתוב) ביטוי המנוגד לפלורליזם, לסובלנות, לקבלת השונה אותו או כל כך מטפחים בגישת חיינו הליברלית. המשפט החסר הזה בפרשה מסביר אולי את תופעות השחיתות, גסות הרוח והמוסר הפגום של הכוהנים המתוארות בתנ"ך ובהיסטוריה היהודית, מימי התנ"ך ועד ימינו אלה. קל ופשוט לזהות באדם מום חיצוני ולפסול אותו בגללו. הרבה פחות מקובל, ויותר מסובך, לשפוט אדם על פי תכונותיו והתנהגותו. לעיתים מעדיפים בחברה שלנו לשנות את הנורמות המוסריות כדי שיתאימו להתנהגותם של המשמשים בקודש, נבחרו העם. התפתלויותיו של היועץ המשפטי לממשלה וכתרות העיתונים בתקופה האחרונה מעידים על כך.

שבת שלום.